

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

LIIKVORI PÕHIUURING

Mõiste. Liikvori põhiuuring on esmane kompleksuuring, mida kasutatakse kesknärvisüsteemi põletikuliste, infektsioosete, neurodegeneratiivsete ja kasvajaliste haiguste diagnostikaks.

Liikvori põhiuuring koosneb järgmistest analüüsides:

1. Leukotsüüdid liikvoris
2. Valk liikvoris
3. Laktaat liikvoris
4. Glükoosi suhe liikvoris ja seerumis

Proovivõtu vahendid: uuringu teostamiseks tuleb võtta samaaegselt 2 proovimaterjali:

Liikvor: lisandita katsuti

Seerum: geeli ja hüübimisaktivaatoriga katsuti

HK hinnakirja koodid: 66211, 66117, 66108, 66101 x 2

LIIKVORI LEUKOTSÜÜDID

Lühend	CSF-WBC
Mõiste	Uuringuga on sedastatav leukotsüütide arvu suurenemine liikvoris ehk pleotsütoos, mis tekib tavaliselt kesknärvisüsteemi (KNS) põletiku, hemorraagia, kasvaja või trauma tagajärjel. Kõige tundlikum KNS ägeda põletiku näitaja.
Näidustused	Kuulub liikvori põhiuuringute hulka. ▪ meningiidi diagnostika ja ravi jälgimine ▪ teiste kesknärvisüsteemi infektsioonide (k.a neurosüüfilis), ajuabstsessi diagnostika ▪ pahaloomuliste kasvajate, metastaaside diagnostika ja ravi jälgimine
Proovivõtu vahendid	Lisandita katsuti
Proovimaterjal	1 ml liikvorit 3. katsutis
Materjali säilivus ja transport	Liikvor: 15–25 °C 30 minutit, 2–8 °C 3 tundi
Teostamise aeg ja koht	Ööpäev läbi, laboratoorse hematoloogia labor, Ravi 18
Meetod	Mikroskoopia, visuaalne
Referentsvahemikud	Täiskasvanud: > 16 a: < 5 10 ⁶ /l Lapsed: 2 k – 16 a < 7 10 ⁶ /l < 2 k < 27 10 ⁶ /l
Tõlgendus	CSF-WBC↑ pleotsütoos > 500 x10⁶/l ▪ bakteriaalne meningiit ▪ varane viirus-, tuberkuloosne või seenmeningiit ▪ ajuabstsess varases arengujärgus ▪ kesknärvisüsteemi (KNS) hemorraagia, KNS infarkt ▪ tuumori metastaas ▪ korduvad lumbaalpunktsioonid ▪ võõrainete (ravimid, kontrastained) süstimine subarahnoidaalruumi CSF-WBC↓ pleotsütoos < 500 x10⁶/l ▪ viirusmeningiit ▪ tuberkuloosne meningiit, seenmeningiit

	▪ kesknärvisüsteemi süüfilis, parasitoos ▪ haruldaste tekitajate poolt põhjustatud bakteriaalne meningiit ▪ subduraalne empüeem, ajuabstsess ▪ bakteriaalse endokardiidi septilised embolid ▪ <i>Sclerosis multiplex</i> ▪ Guillain'-Barré sündroom ▪ äge dissemineeritud entsefalomüeliit ▪ entsefalopaatia narkootikumide kuritarvitamisest ▪ ajukelmete sarkoidoos Segavad tegurid: ravimid (ibuprofeen, sulfametoksasool)
Konsultatsioon	Natalja Juhanson, Liisa Kuhi, Ellind Lind
HK hinnakirja koodid	66211
Kirjandus	1. Brunzel NA (2004) Fundamentals of urine and body fluid analysis, 2nd Edition, Saunders (An Imprint of Elsevier): 330 2. Marks V, Cantor T, Mesko D, et al (2002) Differential diagnosis by laboratory medicine, Springer-Verlag: 406 3. Fischbach FT, Dunning MB (2004) A manual of laboratory diagnostic tests, 7th Edition, Lippincott Williams & Wilkins: 290–304
Koostaja	Liisa Kuhi

VALK LIIKVORIS

Lühend	CSF-Prot												
Mõiste	Liikvor toodetakse <i>plexus choroideus</i> 'es. 80% selle valkudest pärineb vereplasmast, väiksem osa sünteesitakse intratekaalselt. Liikvori koostis on kiiresti muutuv, sest vedelik vahetub umbes 4 korda ööpäevas. Liikvori valgusisalduse suurenemine võib olla tingitud hematoentsefaalbarjääri läbilaskvuse suurenemisest (infektsioonid, hemorraagiad), vähenenud tagasiresorptsioonist ämblikvõrkkelme hattudelt, liikvoriringluse mehhaanilisest takistusest (tuumorid) või suurenenud intratekaalsest sünteesist (demüeliniseerivad haigused).												
Näidustused	Kuulub liikvori põhiuuringute hulka. ▪ kesknärvisüsteemi infektsioonide diagnostika ▪ kesknärvisüsteemi primaarse või sekundaarse kasvaja diagnostika ▪ demüeliniseerivate haiguste diagnostika												
Proovivõtu vahendid	Lisandita katsuti												
Materjali säilivus ja transport	Liikvor: 15...25 °C 1 päev, 2...8 °C 6 päeva, -20 °C 1 aasta NB! Proov tuleb tuua kohe laborisse, et supernatant kiiresti eraldada.												
Teostamise aeg ja koht	Ööpäev läbi, kliinilise keemia labor, Ravi 18												
Mõõtmismeetod	Turbidimeetria												
Referentsvahemikud	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="padding-right: 20px;">Täiskasvanud:</td> <td style="padding-right: 10px;">> 60 a:</td> <td style="padding-right: 10px;">0,15–0,60</td> <td style="padding-right: 10px;">g/L</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1 k – 60 a:</td> <td>0,15–0,45</td> <td>g/L</td> </tr> <tr> <td></td> <td>< 1 k:</td> <td>0,15–1,00</td> <td>g/L</td> </tr> </table>	Täiskasvanud:	> 60 a:	0,15–0,60	g/L		1 k – 60 a:	0,15–0,45	g/L		< 1 k:	0,15–1,00	g/L
Täiskasvanud:	> 60 a:	0,15–0,60	g/L										
	1 k – 60 a:	0,15–0,45	g/L										
	< 1 k:	0,15–1,00	g/L										
Tõlgendus	CSF-Prot↑ Infektsioonid ▪ meningiidid (bakteriaalne, tuberkuloosne, seen- või viiruslik) ▪ aju abstsess Intratekaalne IgG süntees ▪ <i>sclerosis multiplex</i> ▪ subakuutne skleroseeriv panentsefaliit ▪ neurosüüfilis ▪ Guillain'-Barré sündroom												

	▪ kollagenoosid (periarteriit, luupus) Mitteinfektsioossed seisundid ▪ subarahnoidaalne ja intratserebraalne hemorraagia ▪ ajuarterite tromboos ▪ endokriinhaigused (diabeetiline neuropaatia, hüpoparatüroidism) ▪ metaboolsed haired (ureemia, hüperkaltseemia, dehüdratsioon, hüperkapnia) ▪ ravimid (etanool, fenütoin, fenotiasiidid) ▪ liikvoriruumi obstruktsioon (tuumor, lülivaheketas) Segavad tegurid: vere lisand liikvoris segab CSF-Prot tulemuse interpreteerimist, kuna lisandub vereplasma valk CSF-Prot↓ ▪ hüpertüroidism ▪ intrakraniaalse rõhu suurenemine ▪ liikvori leke trauma tagajärjel või suur liikvori kadu punktsiooni käigus ▪ lapsed vanuses 6 kuud kuni 2 aastat
Konsultatsioon	Vaike Viia, Svetlana Norman
HK hinnakirja koodid	66117
Kirjandus	1. Burtis CA, Ashwood ER, Bruns DE (2006) Tietz Textbook of Clinical Chemistry and Molecular Diagnostics, 4th Edition, Elsevier Saunders: 589-590 2. Marshall WJ, Bangert SK (2008) Clinical Biochemistry. Metabolic and clinical aspects, 2nd Edition, Churchill Livingstone Elsevier: 687 3. Fischbach FT, Dunning MB (2004) A manual of laboratory diagnostic tests, 7th Edition, Lippincott Williams & Wilkins: 309–311
Koostaja	Marge Kütt

LAKTAAT LIIKVORIS

Lühend	CSF-Lac
Mõiste	Laktaadi sisaldus liikvoris sõltub selle moodustumisest kesknärvisüsteemi glükolüüsil. Kõrgenenud laktaadisisaldus võib esineda erinevate KNS patoloogiate korral: intrakraniaalne infektsioon, epileptilised hood, insult, mitokondriaalsed haigused, kõik aju hüpoksiaga seotud seisundid. On kõrgenenud nii bakteriaalse kui seen-, aga mitte viirusliku meningiidi puhul.
Näidustused	Kuulub liikvori põhiuuringute hulka ▪ abiuuring bakteriaalse meningiidi eristamiseks viiruslikust
Proovivõtu vahendid	Lisandita katsuti
Proovimaterjal	0,5 ml liikvorit
Materjali säilivus ja transport	15...25 °C 3 tundi, 2...8 °C 24 tundi, -20 °C 2 kuud
Teostamise aeg ja koht	Ööpäev läbi, kliinilise keemia labor, Ravi 18
Mõõtmismeetod	Fotomeetria
Referentsvahemikud	≥ 18 a: 1,1–2,4 mmol/L >10 p: 1,1–2,8 mmol/L 3–10 p: 1,1–4,4 mmol/L <3 p: 1,1–6,7 mmol/L
Tõlgendus	CSF-Lac↑ > 3,5 mmol/l ▪ bakteriaalne või seenmeningiit Muud võimalikud põhjused:

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

	▪ aju veresoonte ahenemine, ajuinfarkt ▪ aju hüpoksia, isheemia ▪ asfüksia, epileptilised hood ▪ ajutrauma, ajuturse, intrakraniaalne hemorraagia ▪ hüdrotsefaalia
HK hinnakirja kood	66108
Kirjandus	• Reagendi kasutusjuhend Roche cobas LACT2, 2020-06, V 1.0 • Cerebrospinal fluid lactate measurement, DynaMed • Brunzel NA (2018) Fundamentals of urine and body fluid analysis, 4th Edition, Saunders (An Imprint of Elsevier): 256 • Heil W, Ehrhardt V (2008) Reference Ranges for Adults and Children, Roche Diagnostics: 122–123
Koostaja	Piret Kedars

GLÜKOOS LIIKVORIS, GLÜKOOSI SUHE LIIKVORIS JA SEERUMIS

Lühendid	CSF-Gluc, CSF-Gluc/ S-Gluc
Mõiste	Glükoos liikvoris on dünaamilises tasakaalus glükoosiga vereplasmas. Glükoos läbib hematoentsefaalbarjääri difusiooni ja aktiivse transpordi teel endoteelirakkude poolt. Glükoosi taseme vähenemine võib olla tingitud aktiivse transportmehhanismi häirumisest, glükoosi suurenenud metabolismist kesknärvisüsteemis või metabolismist mikroorganismide ja leukotsüütide poolt.
Näidustused	Kuulub liikvori põhiuuringute hulka. ▪ abiuuring meningiidi ja entsefaliidi diagnostikas ▪ abiuuring kooma diferentsiaaldiagnostikas NB! Glükoosi ainevahetushäiretest tingitud muutuste välistamiseks on soovitatav glükoosi paralleeluuring seerumist või plasmast.
Proovivõtu vahendid	Liikvor: lisandita katsuti Seerum: geeli ja hüübimisaktivaatoriga katsuti
Proovimaterjal	0,5 ml liikvorit Seerum (veri võtta kuni 1 tund enne lumbaalpunktsiooni)
Materjali säilivus ja transport	Liikvor: 15–25 °C 8 tundi, 2–8 °C 3 päeva
Teostamise aeg ja koht	Ööpäev läbi, kliinilise keemia labor, Ravi 18
Mõõtmismeetod	Fotomeetria
Referentsvahemikud	
CSF-Gluc:	> 18 a: 2,2–3,9 mmol/l < 18 a: 3,3–4,4 mmol/l
CSF-Gluc/S-Gluc	> 0,6
Kriitilised väärtused	
CSF-Gluc	< 1,1 mmol/l

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

Tõlgendus CSF-Gluc↓	Hüpopglükorraahia ▪ bakteriaalne meningiit, bakteriaalne entsefaliit ▪ amöbiaalne, tuberkuloosne või seenmeningiit ▪ äge süfiliitiline meningiit, neurosüüfilis ▪ viirusmeningiit (<i>herpes simplex</i>, <i>herpes zoster</i>, mumps) ▪ mittebakteriaalne meningoentsefaliit ▪ metastaasid või primaarne kasvaja ajukelmel ▪ subarahnoidaalne hemorraagia ▪ sarkoidoos Segavad tegurid: hüpopglükeemia
Konsultatsioon	Vaike Viia, Svetlana Norman
HK hinnakirja kood	CSF-Gluc/S-Gluc: 66101 x 2
Kirjandus	1. Brunzel NA (2004) Fundamentals of urine and body fluid analysis, 2nd Edition, Elsevier: 338 2. Fischbach F (2004) A manual of laboratory diagnostic tests, 7th Edition, Lippincott Williams & Wilkins: 305–306 3. Bishop ML, Fody EP, Schoeff L (2005) Clinical chemistry, 5th Edition, Lippincott Williams & Wilkins: 561–562
Koostaja	Liisa Kuhi